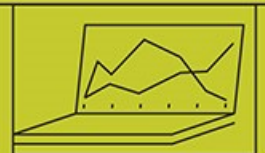
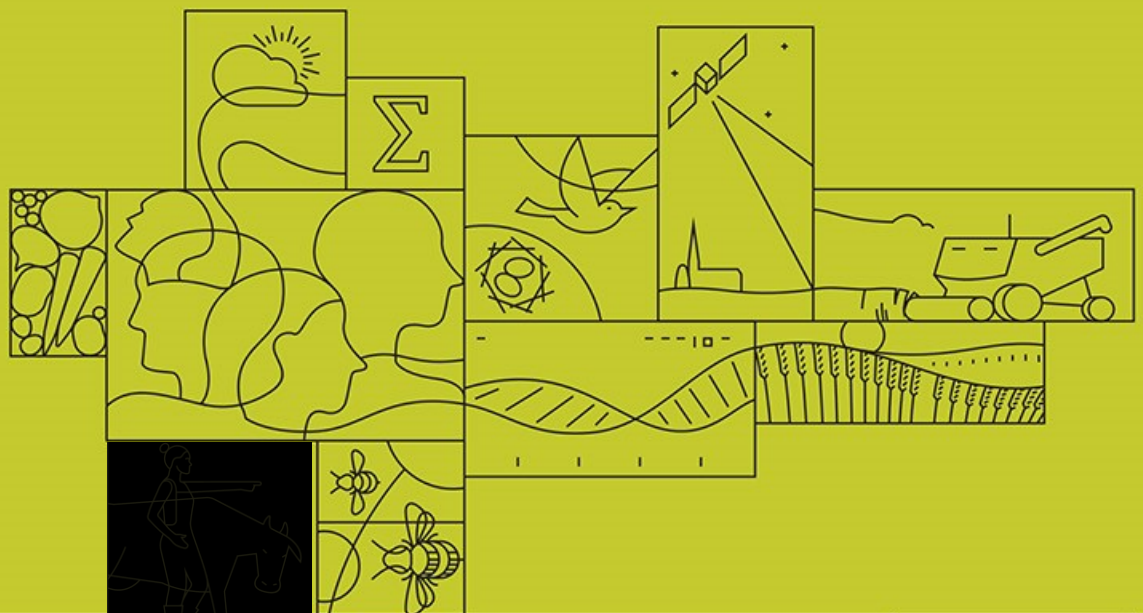

Eesti põllu- ja maamajandusliku teadmussiirde ja innovatsiooni süsteemi (AKIS) iga- aastase tegevuskava rakendamise tulemuslikkuse analüüs

1. oktoober 2023

Maaelu Teadmuskeskus

Sissejuhatus

AKIS tegevuskava on koostatud Ühise põllumajanduspoliitika (*edaspidi ÜPP*) 2023-2027 strateegiakava raames seatud ülesannete lahendamiseks. Ülesannete õiguste seadusandlik alus tuleb Euroopa ÜPP rakendamise seadusest ning selle alusel koostatud asjakohase ministri käskkirjast.

AKIS üldise tegevuskava peaesmärk on põllu- ja maamajandussektori lisandväärtuse tõstmine.

AKIS tegevuskava elluviimist korraldavad ja juhendavad Maaelu Teadmuskeskuse (*edaspidi METK*) töötajad, Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni Ameti (*edaspidi PRIA*) teenistujad ning Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi (*edaspidi REM*) ametnikud.

AKIS tegevuskava sekkumise rakendamiseks koostati sisuliselt 2022. aasta lõpus kogu ÜPP 2023-2027 rakendamise perioodi jaoks ning aastakava terve kalendriaasta peale. Regionaalminister allkirjastas nimetatud käskkirja 30. mail 2023. Käesoleva analüüsi koostamise ajaks on tegevusi ellu viidud 4 kalendrikuu ulatuses ning 2023. aastal on täitmise aega järgi veel kolm kuud.

2023. aastal keskendutakse kogu AKIS tegevuskava rakendamise ettevalmistamisele, kuna otsesed kavandatud teenused on rahastamisel erinevate riigihangete jmt kaudu. Aastakavas seatud ülesannete täitmist mõjutavad nii METKi ja PRIA võimalused värvata vajalikke töötajaid/teenistujaid ning korraldada hankeid tegevuste tellimiseks erasektorist kui ka REMi õigusloome protsessid.

AKIS tegevuskava rakendamise teemaleht on www.metk.agri.ee/akis.

Sisukord

Sissejuhatus.....	2
Analüüsi põhjendus	3
AKIS üksuse töökorraldus.....	3
Aasta- ja tegevuskava täitmise ülevaade.....	4
Tegevuskava tulemuslikkuse analüüs	7
Sihtrühma vajaduste kaardistamine	8
Konkreetsete tegevuste elluviimise tulemusi	9
AKIS üldkorralduse tulemused	11
AKIS tegevuskava tulemuslikkuse analüüsi kokkuvõte.....	12
Lisa	14
Kavandatud AKIS nõukogu koosseis.....	14
Täiendavad AKIS korralduse põhimõtte rakendamisega seonduvad materjalid:	14

Analüüsi põhjendus

Regionaalministri 30. mai 2023 käskkirjas nr 74 „Teadussiirde- ja innovatsioonisüsteemi arendamise toetuse andmine ning Maaelu Teadmuskeskuse põllumajanduse teadussiirde- ja innovatsioonisüsteemi üldise tegevuskava ja 2023. aasta rakenduskava heakskiitmine“ on sätestatud järgmised tähtajad:

- METK esitab Maaeluministeriumile igal aastal 1. novembriks eeloleva aasta rakenduskava koos eelarvega ülesannete lõikes ning AKISE eesmärkide lühikirjeldusega. Iga-aastane rakenduskava hõlmab ka PRIA tegevusi, milleks PRIA annab sisendi hiljemalt 15 tööpäeva enne iga-aastase rakenduskava esitamise tähtpäeva.
- **Iga-aastase rakenduskava täitmise kohta esitab METK iga aasta 1. oktoobriks Maaeluministeriumile tegevuste tulemuslikkuse analüüsi.**
- METK esitab iga-aastase rakenduskava täitmise aruande Maaeluministeriumile aruandeperioodile järgneva aasta 1. märtsiks.

Ministri käskkirjas ei ole täpsustatud analüüsi, rakenduskava või aruande ulatust ega kooskõlastamist ministeriumiga. Käskkirjas on sätestatud, et „METK kutsub kokku AKIS nõukogu, millel on nõuandev roll AKIS eesmärkide saavutamiseks ning kes muuhulgas annab igal aastal hinnangu AKISE tegevuskava ja rakenduskava täitmisele ja AKISE tegevusaruandele enne Maaeluministeriumile esitamist“. AKIS nõukogu hinnang on seega hädavajalik hiljemalt enne 1. märtsi 2024.

Käesolevas aruandes ei korrata ministri käskkirjas, ÜPP strateegiakava asjakohases sekkumises ning AKIS üldises tegevuskavas sõnastatud ülesandeid ja eesmärgi. Konkreetsed dokumendid on avalikult kättesaadavad [REM dokumendiregistris](#), [METK teemalehel](#) ja [pikk.ee veebis](#)¹.

AKIS üksuse töökorraldus

AKIS tegevuskava elluviimist korraldavad ja juhendavad METKi töötajad, oma osa on PRIA teenistujatel. Valdkonna eest vastutava ministeriumi nimetus on analüüsi esitamise ajaks Regionaal- ja Põllumajandusministerium (*REM*) ning ÜPP rakendamiseks vajaliku AKIS koordineeriva üksuse (ingl.k. *AKIS coordination body*) funktsiooni täidab vastav teadus- ja arendusosakond.

Ministri asjakohases käskkirjas (punkt 3 alapunktid) ning AKIS tegevuskavas (peatükk 2.4 alapunktid) on sätestatud järgmised rollid:

- AKISE koordineeriva üksuse ülesandeid täidab **ministeriumi** teadus- ja arendusosakond. AKIS koordineerimisstruktuuris on ministeriumil poliitikakujundaja roll.

---

¹ Käskkiri REM dokumendiregistris: <https://www.agri.ee/ministerium-uudised-ja-kontakt/ministerium/dokumendiregister>
ÜPP strateegiakava täistekst (AKISi enim puudutatav sekkumine leitav peatükis KNOW(78)) <https://www.agri.ee/euroopa-liidu-uhise-pollumajanduspoliitika-strateegiakava-2023-2027>

METK veebi teemaleht: <https://metk.agri.ee/vorgustikud-innovatsioon/akis/tegevuskava>
Pikk.ee veebi teemaleht: <https://www.pikk.ee/valdkonnad/akis/>

- METK ülesandeks AKIS tegevuste raames on igapäevane teadmussiirde- ja nõuandetegevuste korraldamine ja valdkonna tulevikuvajaduste kaardistamine, võttes arvesse korraldusasutuse strateegilisi suuniseid.
- AKISe rakendamisega seotud ülesannete täitmist korraldab METKi ettevõtluse ja innovatsiooni **asedirektor**. AKIS „projektjuhiks“ on võrgustiku osakonna juhataja, teda toetab AKIS arendusjuht.
- METKile on käskkirjas kirjeldatud detailsed ülesanded teadmussiirde teenuste, nõuandeteenuste, innovatsiooniteenuste, digiteenuste korraldamisel ja AKIS osakute rakendamisel. METKi **võrgustiku osakonnas** on 4 teenistust ja lisaks aitavad kaasa töötajad **teistest METKi struktuurüksustest**.
- PRIA tagab AKISe teabesalve digitaalsete lahenduste väljatöötamise ja arendamise käigushoidmise.

Aasta- ja tegevuskava täitmise ülevaade

ÜPP 2023-2027 sekkumise esimesed versioonid avalikustati 2021. aasta alguses ja AKIS tegevuskava töörühmas arutati rakendamise korraldust terve 2022. aasta vältel. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadus (ELÜPS) võeti vastu 9. novembril 2022 ning REMis jõuti õiguslike normide kehtestamise osas selgusele alles 2023. a aprilli lõpuks.

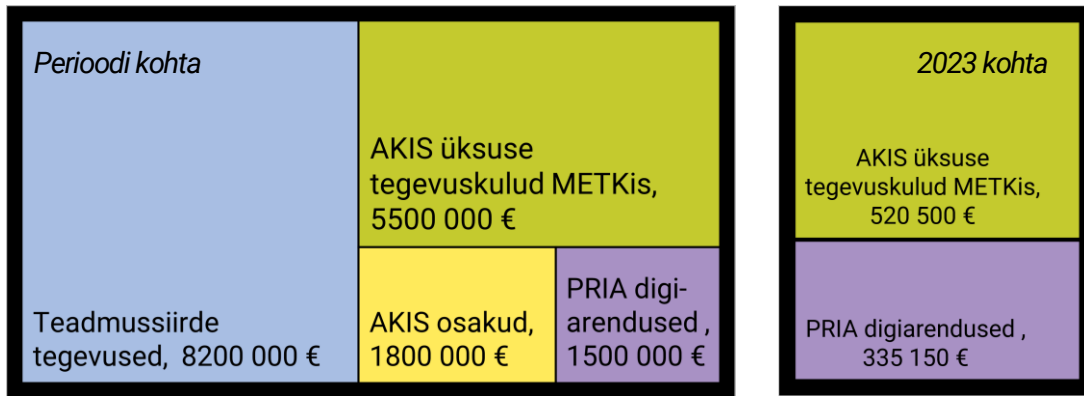
AKIS üldine tegevuskava sekkumise rakendamiseks koostati sisuliselt 2022. aasta lõpus kogu ÜPP 2023-2027 rakendamise perioodi jaoks ning aastakava terve kalendriaasta peale. 30. mail 2023 allkirjastas regionaalminister käskkirja nr 74 „Teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi arendamise toetuse andmine ning Maaelu Teadmuskeskuse põllumajanduse teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi üldise tegevuskava ja 2023. aasta rakenduskava heakskiitmine“. PRIA poolt toetuse määramise otsus ei ole analüüsi esitamise ajaks veel vormistatud.

**Minister allkirjastas
temaatilise käskkirja
30. mail 2023.**

**AKIS aastakava
tegevusi on viidud
ellu nelja kalendrikuu
ulatuses.**

Käesoleva analüüsi koostamise ajaks on **AKIS tegevusi ellu viidud nelja kalendrikuu ulatuses** ning 2023. aastal on täitmise aega järgi veel kolm kuud. Ehkki METK ja PRIA investeerisid tegevuste ettevalmistamisse märkimisväärselt tööaega ning alustasid inimeste värbamisega enne ametlikku kinnitust, on sellise kinnituse viibimise tõttu ka mitmed tegevuskavas ja aastakavast seotud tähtajad osutunud ebareaalseks.

AKIS sekkumise eelarve (17 miljonit eurot) jaotus on kirjeldatud ÜPP strateegiakava eelarvetabelites, ministri käskkirjas ning tegevuskava peatükis 5 (joonis 1). Eelarve kasutamise ülevaade on planeeritud esitada 1. märtsiks 2024 esitatava iga-aastase rakenduskava täitmise aruandega, kooskõlas PRIAle esitatavate kvartaalsete maksetaotlustega.

Joonis 1. AKIS tegevuskava eelarve jaotus kogu perioodile ja 2023. aastaks kavandatud eelarve.

2023. aastal keskendutakse kogu AKIS tegevuskava rakendamise ettevalmistamisele, kuna otsesed kavandatud teenused on rahastamisel erinevate riigihangete jmt kaudu² (tabel). Eesti maaelu arengukava 2014-2020 perioodi tegevused koos 2023. a algavate AKIS ettevalmistavate töödega ÜPP strateegiakava sekkumiste rakendamiseks tagavad sujuva ülemineku ühelt rahastamisperioodilt teisele. Tegevusi hakati ellu viima järk-järgult, vältides olukorda, kus sarnase olemusega tegevust rahastatakse erinevatest allikatest.

Tabel. Ülevaade ellu viidud AKIS 2023. a tegevustest (30.09.23 seisuga, vt kirjeldusi järgmises peatükis)

Valdkond	Ellu viidud tegevuste lühikirjeldus
AKIS juhtimine ja tugitegevused	<p>Värvatud on enamik METKis tegevuste elluviimiseks vajalikust personalist, siiski on töötajate valik ja sisse-elamine võtnud loodetust rohkem aega.</p> <p>AKIS nõukogu moodustamine on lõpusirgel (vt Lisa koosseisu kohta).</p> <p>AKIS pikaajalise arengukava koostamine on alanud, esimene vahearuanne valmis 30. septembril arengukava kontseptsiooni kavandina.</p> <p>Sihtrühmade vajaduste ja tagasiside analüüsimine ning tegevuste tulemuslikkuse pideva seire ja analüüsi kavand on koostamisel. See hõlmab nii ÜPP strateegiakava kohustuslikke elemente kui ka AKIS põhimõtete sisulise rakendamise seire elemente.</p> <p>Maakondlike arenduskeskustega ja inkubatsioonikeskustega koostööplaani koostamine toimub aasta lõpupoole.</p> <p>Strateegilise AKIS brändi väljatöötamiseks on riigihanke põhimõtted sõnastatud, hange välja kuulutamisel lähipäevadel.</p> <p>Toimunud on mitmed rahvusvahelised kohtumised Eesti AKIS-kontseptsiooni teavitamiseks ning koostöösuhte arendamiseks. METK on rahvusvahelise nõuandeorganisatsioonide liidu EUFRAS liige alates jaanuar 2023; rahvusvahelise üritustesarja ESEE 2027. a konverents korraldatakse Eestis.</p> <p>AKIS osakute töörühma tegevused toimusid REMi eestvedamisel.</p>

² Vt seotud riigihangete ja muude protsesside kirjeldust AKIS tegevuskava peatükis 2.3

Valdkond	Elu viidud tegevuste lühikirjeldus
Digiarendused	<p>Nõuandeteenuste haldamise kliendikeskkonna IT-tehniline kirjeldus on koostatud, PRIAs on keskkonna arendustööd alustatud. Kuna nõuandearenduse skoop on eeldatavalt õigusaktides muutumas, jääb rakenduse lõplik valmimine 2024. aastasse.</p> <p>Teabesalve uue tehnilise lahenduse tellimuse koostamine on alanud. Kasutajakogemuse ja kasutajaliidese disain on kavandatud 2023. a lõpu ja 2024. algusesse. Arendustööde ajagraafik on nihkunud. Sihtrühmade vajaduste analüüs erinevate digitaalsete teenuste kohta on koostamisel.</p> <p>PRIA ja METK digiarenduste teemaline koostöö on järjepidev.</p>
Innovatsioon	<p>Toimunud on mitmed arutelud, et täpsustada innovatsioonitegevuste ulatust, sisu ja sünergiaid METKi siseselt.</p> <p>Esmakontaktid ettevõtjate ja katusorganisatsioonidega ning esmakontaktid võimalike mentorite nimekirja loomiseks on saavutatud.</p> <p>Temaatiliste seminaride korraldamine kavandatud.</p> <p>Ühistegevuse teemalise arenguprogrammi kavandamine käivitatud.</p> <p>Sihtrühmade innovatsioonivajaduste kaardistamine alustatud, käimas on teabe süstematiseerimine.</p>
Nõustamine	<p>Alates juunist on värvatud nõuandeteenistuse juht, kes 2023. a töötab osalise koormusega.</p> <p>Nõuandeteenistuse liitumise ettevalmistamise aluseks võeti tööversioon nõuandetoetuse määrusest. Kuna tänaseks on nõuandetoetuse määramise alused oluliselt muutunud, ootavad paljud tegevused õigusaktide selgumist.</p> <p>Nõustamismetoodika rahvusvahelise koolituse CECRA õiguste saamise protsessi esimene etapp on läbitud, teine lõpetamisel.</p> <p>Noorte toidutootjate arenguprogrammi põhimõtete läbitöötamisega on alustatud.</p>
Teadmussiire	<p>Teadmussiirde tegevused toimuvad valdavalt riigihangete 222076 ja 257107 raames. Vastavat sisendit sihtrühmade vajaduste, süsteemi juhtimisorganite, teabesalve praktilise korralduse jm tegevuste ettevalmistamise jaoks kasutatakse AKIS tegevuskava konteksti jaoks.</p> <p>Nõustajate koolituste kava koostamine toimub aasta viimastel kuudel.</p>

Tegevuskava tulemuslikkuse analüüs

AKIS tegevuskava rakendamine toimub ÜPP strateegiakava finantstabeli kohaselt aastatel 2023 kuni 2029.

AKIS nn ökosüsteem, eelduslikult

- tagab toimiva infovoe tootjate ja teadlaste vahel,
- muudab kättesaadavaks ajakohase teabe innovatsiooni ja uusima teadusinfo kohta ning
- tagab nõustamisteenuse pakkumise
- riigile olulistest valdkondades võrdsetel alustel ja ühtlase kvaliteediga üle kogu Eesti, arvestades erinevate piirkondade vajaduste ja võimalustega.

Võrreldes Eesti maaelu arengukava eelmiste perioodide rakendamise korraldusega väiksemate meetmete kaudu on komponentide kokku toomine AKIS sekkumisse suur ülesanne ja tõsine risk ning mõistetav on osaliste hirmu seniste edusammude kaotamisest. AKIS sekkumise väljatöötamise käigus algatati tegevuste ulatuse ja sünergia täpsustamist teiste horisontaalsete ÜPP sekkumistega (nt maaeluvõrgustiku tegevused), kuna seosed ja erinevused on strateegiakavas selgelt kirjeldamata. AKIS osakute rakendamiseks puudub Eestis senini kogemus ja teadmised

Eesti AKIS süsteemi korraldamine eeldab vaba ja avatud arutelu ning koostöösuhte eelistamist lühiajaliste võimaluste ära kasutamisele. Võtmeküsimus Eesti teabelevis on inimesed, nende pühendumus ja teadmised. Otsustava tähtsusega süsteemi elujõulisuse jaoks on gruppide omavaheline järjepidev suhtlemine, usalduse kasvatamine. Osapoolte koostöö saavutamisele aitavad kaasa regulaarsed kokkusaamised, laialdane tegevustest teavitamine ja hea praktika levitamine. Teadmussiirde süsteemi korraldus nõuab järjepidevust³.

Kriitilise tähtsusega on AKIS tugiüksuse ülesande saaja personali-võimekus ja võimalused (ressurss-maine) häid inimesi palgata. Nõuandetoetuse ajalugu näitab tagasilöögi kestuseks ca 1,5 aastat kui süsteemi korralduses on tehtud olulisi muudatusi.

AKIS tegevuskava rakendamise alguse viibimine, raskused personali värbamisega (sh piiratud eelarve tingimustes), nõuandetoetuse õiguslike aluste viibimine, ootamatud käänakud (väheneb AKIS üksuse võimalus nõustamisteenuse kvaliteeti ja kättesaadavust mõjutada) on vähendanud esimese tegevusaasta (loe: tegevuskuude) tulemuslikkust.

³ Põllumajandustootmise ja toidutöötlemisega tegelevate ettevõtete teadmussiirde uuring. Põllumajandusuuringute Keskus, 2019 (lk 22)

Sihtrühma vajaduste kaardistamine

Rahvusvahelist mõistet AKIS (illustreeriv joonis koostatud Euroopa Komisjoni materjalide põhjal⁴) kasutatakse teabelevi korralduse kirjeldamiseks – kuidas inimesed ja organisatsioonid teatud riigis või piirkonnas omavahel suhtlevad.

Kooskõlas strateegilistes dokumentides kirjeldatuga järgib, jälgib ja hindab AKIS üksus sihtrühma vajadusi, sh küsib tagasisidet, selgitab välja ettevõtjate ja organisatsioonide tähelepanekuid vajaduste kohta, jälgib rakenduslike uuringute tulemusi jmt.

Sihtrühmade vajadusi kaardistatakse järgmiselt:

- 1) töö käigus kogunenud küsimuste ja arvamuste analüüs, sh tegevuskava ellu viivate inimeste tähelepanekud;
- 2) osalejate vastused tagasiside küsimustele ning tegevuste elluviijate tagasiside sündmuste käigus esitatud küsimustest ja arvamustest ning hoiakutest (esimestel aastatel teadmussiirde programmide, nõustajate järelkasvuprogrammi jmt kaudu);
- 3) AKIS nõukogu, erinevate teiste koostöörühmade liikmete ja AKIS osaliste ettepanekud;
- 4) rahvusvaheliste kohtumiste ja poliitikate kaudu regulaarselt kogutav teabe seire ja analüüs.

Sihtrühmade vajaduste osas 2024. a AKIS tegevuste planeerimisel on suureks sisendiks METK juhitava ja paralleelselt käimasoleva teadmussiirde pikaajalise programmi (ÜhendPIP-2) raames kogunev nõukogude ja tegevuste tagasiside. Sihtrühmade innovatsioonivajaduste kaardistamine alustatud, käimas on teabe süstematiseerimine. Ette valmistatud on innovatsiooni valdkonna küsimustik tootjatele (plaanis on küsitleda põllumajandustootjaid ning tulemusi analüüsida koos FADN andmestikuga). AKIS tegevuskava raames sihtrühmade vajaduste analüüs erinevate digitaalsete teenuste kohta on koostamisel.

Vajaduste kaardistamise käigus hinnatakse pidevalt, kas ootuseid on võimalik rahuldada AKIS sekkumise käigus või tuleb ettepanekud suunata edasi. Sihtrühma vajadused ja tegevuste ettepanekud (sh töösse mitte-jõudnud ettepanekud) koondatakse AKIS üksuse poolt ühte virtuaalsesse andmebaasi.

Andmebaasi kavandamisega on alustatud ÜhendPIP-2 riigihanke täitmise käigus.

AKIS tegevuste ja tulemuste seire juures pööratakse tähelepanu nii ÜPP kohustuslike tulemusnäitajate kogumisele kui ka AKIS terviku tervise seirele. ÜPP sekkumise kohustuslikud tulemusnäitajad on:

- R.1 - Tulemuslikkuse suurendamine teadmiste ja innovatsiooni kaudu (*Nende isikute arv, kes saavad kasu sellisest nõustamisest, koolitusest, teadmiste vahetamisest või kes osalevad sellistes Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmades, mida toetatakse ÜPP raames, et suurendada kestlikku majanduslikku, sotsiaal-, keskkonna-, kliima- ja ressursitõhususe alast tulemuslikkust*);
- R.2 - Nõuande- ja teadmiste vahetus süsteemide sidumine (*Nende toetust saavate nõustajate arv, kes tuleb integreerida põllumajanduse teadmus- ja innovatsioonisüsteemidesse*);

⁴ EU SCAR AKIS (2019), [Preparing for Future AKIS in Europe](#). Brussels, European Commission. Lk 25

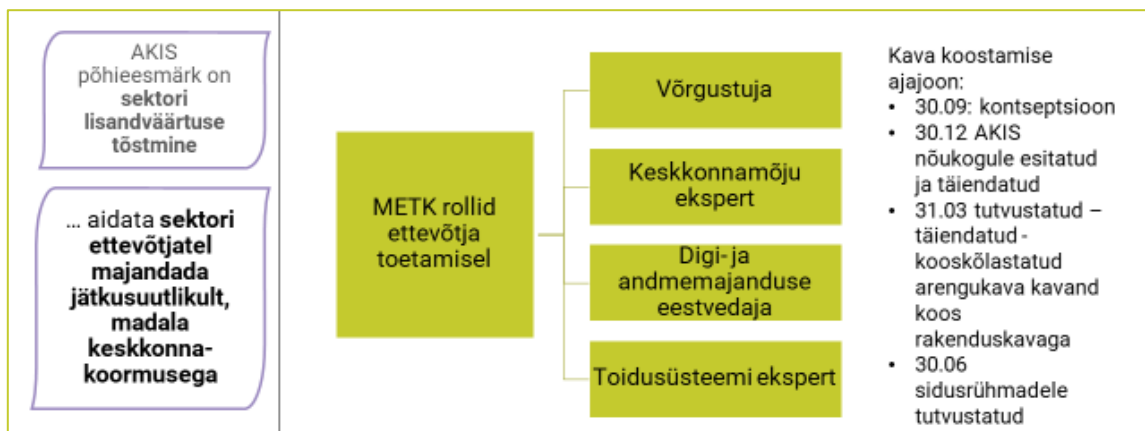
- R.28 - Keskkonna- või kliimaalane tulemuslikkus teadmiste kaudu (*Nende isikute arv, kes saavad kasu sellisest nõustamisest, koolitusest, teadmiste vahetamisest või kes osalevad sellistes Euroopa innovatsioonipartnerluse tööriühmades, mida toetatakse ÜPP raames seoses keskkonna- või kliimaalase tulemuslikkusega*).

Kohustuslikud tulemusnäitajad keskenduvad numbrilistele väärtustele, täiendavad seirenäitajad väljendavad eelkõige kvalitatiivseid väärtuseid ehk AKIS põhimõtete sisulise rakendamise seire elemente. **Täiendavate seirenäitajate valik ei ole analüüsi esitamise ajaks valmis** (vt: aastakavas on nimetatud küsitluste ja intervjuude läbiviimine, innovatsiooni vajaduste kaardistamine).

Konkreetsete tegevuste elluviimise tulemusi

Suurte ülemaailmsete ja EL tulevikuväljakutsete adresseerimiseks on vajalik **pikaajalise strateegilise AKIS arengukava väljatöötamine**. Põhimõtteliste mõttemallide seadmise algjärgus keskenduvad ettevõtjad enamasti väga selgetele üksikutele sõnumitele (nt taimekaitsevahendite kasutamist tuleb vähendada) ning praktikate muutumine on pikaajaline protsess (nt keskmise piimavalgu- ja rasvaprotsendi muutus eeldab mh teaduse valmisolekut). Strateegilist teabe pakkumist tuleb rakendada koostöös erinevate organisatsioonidega ja arvestades sihtrühma eestkõnelejaid mitmete aastate vältel.

METK algatas pikaajalise strateegilise arengukava väljatöötamise 2023. aasta juulis, esimesi versioone tutvustatakse AKIS nõukogule 2023. aasta lõpus (Joonis 2). Arengukava väljatöötamise ja kooskõlastamise protsess järgib kaasamise redeli⁵ funktsionaalse ja interaktiivse osalemise põhimõtet.

Joonis 2. AKIS pikaajalise strateegilise arengukava esialgne kontseptsioon.

Alates 2023 hoogustus Eestis AKISe suunaline **rahvusvaheline** koostöö nii organisatsioonide kui ka projektide vahendusel. Eestit ja METKi on rahvusvahelisel maastikul märgatud, sagenenud on koostööpäringute arv (nii külaliste võõrustamiseks, sündmuste korraldamiseks kui ka artiklite pakkumiseks). METK on rahvusvahelise nõuandeorganisatsioonide liidu EUFRAS (*European Forum of Rural Advisory Services*) liige alates jaanuar 2023. Prantsusmaal toimunud 26. teabelevi rahvusvahelise üritustesarja ESEE (*European Seminar of Extension Exention*) konverentsil otsustati, et konverents toimub

⁵ The ladder of participation. S.Arnstein (1969) kohandanud A.Macken-Walsh (2016)

2027. a Eestis. Teaduskonverentside sari ESEE teadmussiirde ja nõustamise metoodilise korralduse kohta toob kokku metoodikad ja praktikad üle terve maailma (mitte vaid Euroopast), andes õppimiskohti alates strateegilisest planeerimisest (*foresight*) kuni koolituste praktilise korraldamiseni (*serious games*).

2023. alustati **innovatsiooniteenistuse** arendamist põllu- ja maamajanduse ettevõtjate jaoks. Innovatsiooniteenistuse üksuse töö on alanud, kõik eeldatud töökohad ei ole täidetud.

Toimunud on mitmed arutelud, et täpsustada innovatsioonitegevuste ulatust, sisu ja sünergiat METKi siseselt (maaeluvõrgustiku panus, nõuandeteenistuse osa, AKIS sekkumise innovatsioonitegevused, rahvusvahelised projektid jm). Esmakontaktid ettevõtjatega saavutatud – 8 konkreetset ettevõtet ja 5 katusorganisatsiooni. Esmakontaktid võimalike mentorite nimekirja loomiseks on saavutatud. Planeeritud tegevuste täitmine (vähemalt 3 ürituse korraldamine) võib viibida. Plaanitud on seminaride toimumine aasta viimastel kuudel (teemadena ringmajandus ja jääkide väärdamine ning AI võimalused). Sihtrühmade innovatsioonivajaduste kaardistamine alustatud

Alates 2024. aastast viiakse põllu- ja maamajandusliku **nõuandeteenuse** koordineerimine METKi ning oluline on arendada konsulentide pädevusi nii koolitamiste kui ka digitaalsete tööriistade toel. Nõuandeteenistuse tegemiste ületoomine AKIS tegevuskava raamidesse on takerdunud õigusloome segaduste taha. Ajakavas püsimiseks oleks nõuandetoetuse määrus pidanud olema kinnitatud juuli 2023 alguseks.

Nõuandeteenistuse liitumise ettevalmistamiseks viis METK kevad-suvel läbi hanke õiguslikuks analüüsiks nii nõustajate lepinguliste suhete kui ka kutse andmise ja nõustajate valideerimise korraldamise kohta, aluseks võeti tööversioon nõuandetoetuse määrusest. Kuna tänaseks on nõuandetoetuse määramise alused oluliselt muutunud, ootavad nõustamise hinnastamise, nõustajate valideerimise, kvaliteedijuhtimise, nõustajate koolituskavade jmt kirjeldamine õigusaktide selgumist.

Nõuandeteenistuse kliendikeskkonna väljaarendamine on alanud. Nõuandeteenuste haldamise kliendikeskkonna IT-tehniline kirjeldus on koostatud, vastav äritellimus METKist PRIAle esitatud. PRIAs on keskkonna arendaja hange ellu viidud ja arendustööd on alustatud. Kuna nõuandeteenuste skoop on eeldatavalt õigusaktides muutumas, jääb rakenduse lõplik valmimine 2024. aastasse.

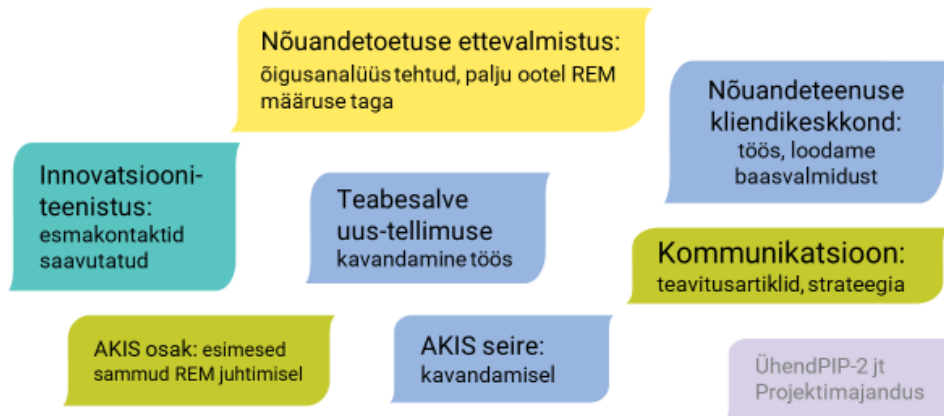
Konsulentidega lepinguid sõlmitud pole, kuna puudub arusaamine, kes ja milliseid lepinguid sõlmima peaks. Nõuandetegevuse muutuste kommunikatsiooniplaan on välja töötamisel (toimunud kohtumised konsulentidega), kuid ootab nõuandetoetuse määruse rakendusotsuseid, et ühiseid ja selgeid sõnumeid MESi-METKi-REM poolt sõnastada.

Nõustamismetoodika rahvusvahelise koolituse CECRA õiguste saamise protsessi esimene etapp on läbitud, teine lõpetamisel. METKil on CECRA sertifikaatide regionaalse tunnustusasutuse õigused, välja valitud koolitusmoodulite pakkuja õiguste saamine on vormistamisel. Nõustajate koolituste 2024. aasta kava koostamine toimub aasta viimastel kuudel, kui on selgem nõuandetoetuse korraldus ning nõustajate järelkasvuprogrammi riigihanke tulemus.

Alates 2024. aasta teisest poolest algab **teadmussiirde** programmide tegevuste üleviimine AKIS sekkumise raamistikku, suurem muutus toimub 2025. aastal. Nagu oli ette teada, ei ole teadmussiirde tegevuste ületoomiseks AKIS sekkumise raamidesse suuremaid arenguid toimunud käimasolevate riigihangete tõttu.

Teadmussiirde korralduse ülemineku kohta on küsimusi esitanud konsulendid, teadmussiirde programmide riigihanke partnerid ja tegevuste elluvijad, uute tegevuspõhimõtete avalik esitlus algab 2024. aastal. 2024. aasta jooksul koostatakse protsessid teadmussiirde tegevuste ettepanekute lahendamise riigihangete kontekstis. Samuti tegeletakse 2024. aasta jooksul tegevuste valikuga, sh arvestades sihtrühma laienemist tarbijani.

Alates 2024. aastast on ootus **AKIS osakute** rakendamise võimekuse ja vajaduste eelhindamise võimekuseks. Esmased arutelud REM juhtimisel on toimunud, töö on hetkel peatunud õigusloome küsimuste taha.

Joonis 3. AKIS tegevuskava konkreetsete osade vahetulemusi.

Alates 2025. aastast võiks töösse rakendada digitaalne teabeplatvorm „**teabesalv**“, võttes aluseks vähemalt seniste pikk.ee, maainfo.ee ja toiduteave.ee kogemusi ning PRIA eeltööd maavärava kontseptsiooniga. Teabesalve kavandamine on plaanikohane, kirjeldus valmib 2023. aasta lõpuks äritellimuse sõnastamine toimub 2024. aastal. Lisaks tehnilisele tellimusele on vaja teha nii kasutajakogemuse kui ka kasutajaliidese disain, samuti erinevaid prototüüpe sisu esitamise poolest. Enne nende andmete laekumist ei ole mõttekas arendustööga alustada.

AKIS üldkorralduse tulemused

AKIS nõukogu moodustamine on viibinud koosseisu läbirääkimiste tõttu. Nõukogu esimene istung on kavandatud novembri algusesse. Teematiliste töörühmade, sh ideegrupi tegevus hoogustub pikaajalise arengukava arutelude raames. Maakondlike arenduskeskustega ja inkubatsioonikeskustega koostööplaani koostamine toimub aasta lõpupoole, sh METK innovatsiooniteenistuse ja nõuandeteenistuse koostöös.

AKISe brändiloome eesmärgiks on välja töötada teadmiste ja innovatsiooni süsteemi põhitegevustele vastav, selgelt eristuv, tulevikku vaatav ja jätkusuutlik brändi strateegia, kontseptsioon ja visuaalne identiteet. Protsessis defineeritakse brändi olemus ja sõnastatakse süsteemi visioon, missioon, väärtused, tunnuslaused (disainiettevõtte ja AKISega seotud METKi esindajate koostöös). Brändi põhimõtete sõnastamised on planeeritud valmis saada 2023. aasta lõpuks.

AKIS ja selle üksiktegevuste kommunikatsioon on teadmussiirde programmide rakendamisel konsortsiumi kaudu olnud hajus ja sõltuv konkreetse elluviija senisest praktikast. AKIS turundus- ja kommunikatsioonikava valmimise sisemine tähtaeg on novembris, see sisaldab nii METK enda töökorraldust kui ka kavandit sihtrühmi esindavate organisatsioonide kaasamisel.

AKIS tegevuskavast väljaspool on temaatilise kõrvaltegevusena METK esitanud SA Kutsekojale taotluse konsulentide kutse andja õiguste saamiseks järgmiseks 5 aastaks ning PRIAle on esitatud taotlus nõustajate järelkasvuprogrammi riigihanke täitmiseks. METK on aktiivne mitmetes AKISi toetavates Horisont Euroopa projektides (EU FarmBook, PREMIERE, Climate Farm Demo, Climate Smart Advisors ja modern AKIS, vt <https://metk.agri.ee/meist-uudised-kontakt/projektid>).

AKIS üksuse töötajad osalevad erinevatel rahvusvahelistes töörühmades, sh ÜPP üldkogu ja selle alltöörühmade töös ning EL ÜPP võrgustiku (EU CAP Network) temaatilistel kohtumistel või töörühmades.

REM ametnikud on teinud METKile ettepaneku 2022. aasta teenusdisaini programmi tulemusena valminud kahe programmi elluviimiseks kas AKIS sekkumise või Teadmussiirde programmide raames. Nii ühistegevuse teemalise tootjaorganisatsioonide arenguprogrammi kui ka noorte toidutootjate arenguprogrammi põhimõtete läbitöötamisega on METKis alustatud. Tegelik rakendamise ulatus ja võimekus selgub 2023. aasta lõpuks.

Teenusdisaini mõistes on käimas töö kogu AKIS teenuste, protsesside (ja vajaduste) kirjeldamisega ning mõõdikute kontrollimisega. Plaanis on sihtrühma uuringud, persoonide loomine ning sellest lähtuv teenuste arendus. Vaatluse all on nii kasutajatele vajalikud personaalsed teenused kui ka digitaliseerimise aspektid ja sihtrühmade poolt teadvustamata vajadused.

AKIS tegevuskava tulemuslikkuse analüüsi kokkuvõte

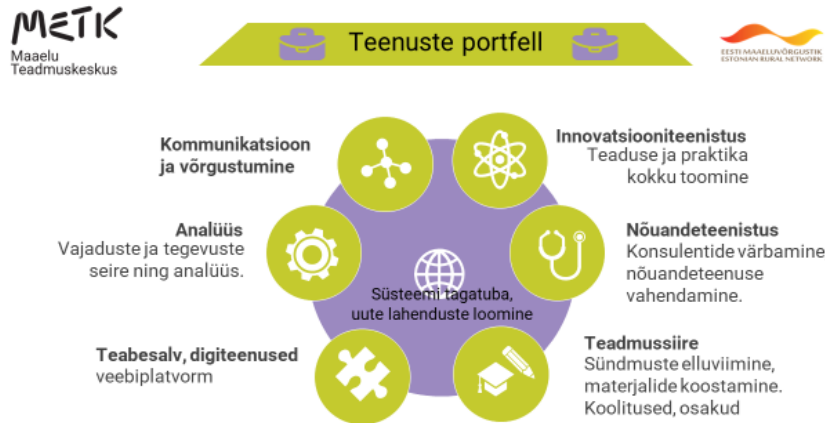
AKIS tegevuskava on koostatud Ühise põllumajanduspoliitika (*edaspidi ÜPP*) 2023-2027 strateegiakava raames seatud ülesannete lahendamiseks. **AKIS üldise tegevuskava peaesmärk on põllu- ja maamajandussektori lisandväärtuse tõstmine.**

Valdkonna minister allkirjastas asjakohase käskkirja 30. mail 2023. Käesoleva analüüsi koostamise ajaks on tegevusi ellu viidud 4 kalendrikuu ulatuses ning **tulemuslikkuse kohta on hinnanguid esitada liiga vara.**

Seni keskenduti kogu AKIS tegevuskava rakendamise ettevalmistamisele, kuna enamik otseseid kavandatud teenuseid on rahastamisel muudest allikatest. Tegevusi hakati ellu viima järk-järgult, vältides olukorda, kus sarnase olemusega tegevust rahastataks erinevatest allikatest.

Võrreldes Eesti maaelu arengukava eelmiste perioodide rakendamise korraldusega väiksemate meetmete kaudu on komponentide kokku toomine AKIS sekkumisse suur ülesanne ja tõsine risk ning mõistetav on osaliste hirm seniste edusammude kaotamisest. Ühe asutuse valik muudab selle teiste organisatsioonide jaoks „ühiseks vaenlaseks“; tegevusüksus suure organisatsiooni koosseisus ei pruugi

olla tõhus või piisavalt toetatud tegevuste korraldamisel. Otsustava tähtsusega süsteemi elujõulisuse jaoks on gruppide omavaheline järjepidev suhtlemine, usalduse kasvatamine.

Joonis 4. AKIS tegevuskava teenuste põhimõtteline korraldus.

Aastakavas seatud ülesannete täitmist mõjutavad nii METK ja PRIA võimalused värvata vajalikke töötajaid/teenistujaid ning korraldada hankeid tegevuste tellimiseks erasektorist kui ka REM võimekus ja õigusloome protsessid. AKIS tegevuskava rakendamise alguse viibimine, raskused personali värbamisega (sh piiratud eelarve tingimustes), nõuandetoetuse õiguslike aluste viibimine, ootamatud käänakud (väheneb AKIS üksuse võimalus tulevikus nõustamisteenuse kvaliteeti ja kättesaadavust mõjutada) on vähendanud esimese tegevusaasta (loe: tegevuskuude) tulemuslikkust.

Tegevuskava elementide täitmise plaanid on endiselt jõus, elluviimise tähtaegadest kinnipidamine on takerdunud mõningal määral, kuid prognoos esimeste kuude põhjal on hea.

Lisa

Kavandatud AKIS nõukogu koosseis

- 1) Põllumajandustootjad – Põllumajandusühistu KEVILI ;
- 2) Nõustajad – Maakondlikud arenduskeskused või EAS ja Kredex ühendatus;
- 3) Teadlased – Eesti Maaülikool;
- 4) Koolitajad – Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskooli õppetalu;
- 5) Meedia – AS Maaleht;
- 6) Ettevõtjad – Salvest AS;
- 7) Organisatsioonid – Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja nõukogu liige.

Täiendavad AKIS korralduse põhimõtte rakendamisega seonduvad materjalid:

1. AKIS and advisory services in Estonia. Report for the AKIS inventory of the i2connect project, 2021
2. AKIS in the EU: The inventory, Final report (PRO_AKIS Project), Volume II – Country informations. J.Kania, K.Vinohradnik, A. Knierim, Eds., 2015.
3. Eesti maaelu arengukava 2014–2020 meetme 2 „Nõustamisteenused, põllumajandusettevõtte juhtimis- ja asendusteenused“ analüüs. Tartu Ülikool, 2018
4. Eesti maaelu arengukava 2014–2020" prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 vahehindamise lõpparuanne. Põllumajandusuuringute Keskus, 2019
5. Eesti põllu- ja maamajanduse nõuandekompleksi strateegia 2002-2004 (koostatud 2001);
6. Eesti põllu- ja maamajanduse nõuandesüsteemi arengukava aastateks 2012–2020 (kinnitatud 06.06.2011 Ühise tegutsemise kokkuleppega liitunud koosolekul)
7. Evaluation of the CAP's impact on knowledge exchange and advisory activities. ADE (Analysis for Economic Decisions), CCRI (Countryside and Community Research Institute), ÖIR (Austrian Institute for Regional Studies), 2020.
8. Exploring digitalisation to enhance knowledge flows in EU AKIS. A quick scan of the status quo. H2020 EU CASA Project. 2019
9. Konsulendi kutse hindamise uuring. Aruanne. Maaelu Arendajate Ühing, 2012.
10. Nõuandesüsteemid ja nõuandetooted. Eesti Konsulentide Ühing, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, Maaelu Arengu Instituut, 2008
11. Nõustamisteenustega rahulolu uuring. Erametsakeskus, 2019.
12. Preparing for Future AKIS in Europe. Brussels, European Commission. EU SCAR AKIS, 2019.
13. Põllumajandustootmise ja toidutöötlemisega tegelevate ettevõtete teadmussiirde uuring Põllumajandusuuringute Keskus, 2019
14. Soovitused põllumajandusliku informatsiooni koordineeriva keskuse ehk PIKK arendamiseks, PIKK strateegia (2002). Lepingu 198/WB-02-01T aruanne;
15. Tulevikuvaade töäjõu- ja oskuste vajadustele: Põllumajandus ja toiduainetööstus. Kutsekoda SA, 2023